

ธรรมมีที่มา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ตั้งใจฟังธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างอำนาจวาสนาบารมีมากมายมหาศาลกว่าจะได้ตรัสรู้ธรรมะในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เวลาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ มีการศึกษามีการเล่าเรียนมาเพื่อจะเป็นกษัตริย์ไฉ่ เวลาจะออกบวช นี่เวลาจะออกบวช ออกบวชเพราะอะไร

เพราะไปเที่ยวสวนเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย เราต้องเป็นเช่นนั้นใช่ไหม ถ้าเราเป็นเช่นนั้น มันต้องมีฝั่งตรงข้าม ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย แล้วไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย มันอยู่ที่ไหน มันละล้าละดังๆ

ความว่า “ละล้าละดังอันนั้น” นั่นแหละคือพญามาร

พญามารอยู่ในหัวใจของสิ่งมีชีวิตของสัตว์ที่เกิดมาในโลกนี้ทั้งหมดทั้งสิ้น สิ่งที่เกิดมามีกิเลส ตัณหาความทะยานอยาก กิเลสตัณหาความทะยานอยากเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย มันต้องมีฝั่งตรงข้าม ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย

แล้วไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ใครรู้ละ แล้วจะไปศึกษาที่ไหนละ สิ่งที่แรงปรารถนา แต่ความเป็นจริง ความเป็นจริงมันจะเกิดที่ไหนละ

เวลามันจะเกิดขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกค้นคว้า ออกประพฤติปฏิบัติ ๖ ปี เวลาออกประพฤติปฏิบัติ ๖ ปีก็เหมือนในปัจจุบันนี้

ในปัจจุบันนี้ถึงกลางพระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นที่ท่านประพฤติปฏิบัติจนเป็นพระอรหันต์ไป เป็นสัจจะเป็นความจริงในหัวใจของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น

แต่ในสังคมฯ ละ

ในสังคม สิ่งที่คุณที่ภาวนาไม่เป็น ภาวนาไม่ได้ แต่ก็มีศรัทธาความเชื่อพระพุทธศาสนา แต่ก็มี การฝึกหัดประพฤติปฏิบัติของเขาไป ของเขาไปก็ด้วยทิวภูมิมานะของตน ความเห็นผิดในหัวใจของตนก็คิดว่าสิ่งนั้นเป็นความจริงขึ้นมา แล้วจะเป็นความจริงตรงไหน

เป็นความจริงของกิเลสใจ

แต่ถ้ามันเป็นความจริงๆ ความจริงถึงกลางพระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง มันมีธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ เวลาออกศึกษา ออกค้นคว้าไป เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย มันต้องมีผังตรงข้ามไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย แล้วมันอยู่ที่ไหนล่ะ แล้วมันอยู่อย่างไร

ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ

เวลาพระสารีบุตรไปฟังเทศน์พระอัสสชิไป

บวชกับใคร บวชที่ไหน บวชอย่างไร

บวชกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนว่าอย่างไร

เราเป็นผู้ที่ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติใหม่

นี่ไง พระอัสสชิเป็นปัญจวัคคีย์นะ เป็นผู้ที่บรรลุนิพพานด้วยคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ แล้วละอีก ๕๕ “เธอพ้นจากบ่วงที่เป็นโลกและบ่วงที่เป็นทิพย์” เป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์

เวลาพระสารีบุตรไปถามไฉน

“ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ไประงับที่เหตุนั้น”

เหตุที่ไหน เหตุอย่างไร

ธรรมมันต้องมีที่มาที่ไปสิ ถ้ามันมีที่มาที่ไปของมัน มันเป็นสัจจะเป็นความจริง เห็นไหม

พระสารีบุตรกับพระโมคคัลลานะไปศึกษากับสังขชัยโง่ นั่นก็ไม่ใช่ นี่ก็ไม่ใช่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษาค้นคว้าอยู่ ๖ ปีไง สิ่งที่ศึกษาค้นคว้าอยู่ ๖ ปีมันก็เป็นโลกียธรรม อภิญญาต่างๆ มันทำในโลกนี้ ในโลกนี้มันมีมาแต่ดั้งเดิม แต่ดั้งเดิมเพราะอะไร

แต่ดั้งเดิมเพราะสิ่งมีชีวิตไง เวลาเกิดขึ้นมา ศึกษา ค้นคว้าขึ้นมา มันสูงที่สุดในโลกเป็นอย่างนั้นนะ สิ่งที่เป็นในโลกนี้เป็นอย่างนั้นเพราะอะไร

เพราะมันมีจิตใจ นี่ไง สิ่งที่เป็นจิตๆ คนที่มีอำนาจวาสนาของเขา เขาก็ฝึกหัดปฏิบัติของเขาเป็นฤๅษีชีไพร ฤๅษีชีไพรเป็นอภิญญา อภิญญามันก็เป็นเรื่องของโลก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไปศึกษาค้นคว้ากับเขามาเหมือนกัน อุทกดาบส อาฬารดาบสโง่ ก็ยืนยันว่าเจ้าชายสิทธัตถะได้สมบัติ ๖ สมบัติ ๘ เหมือนกัน แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่สนใจ มันเป็นเรื่องฉานโลกีย์ มันเป็นเรื่องของโลก มันเป็นเรื่องของจิตวิญญาณ

จิตวิญญาณ เขากลัวผีกลัวสงฆ์ เวลาเขามีทุกข์มียากขึ้นมา เขากราบภูเขา กราบไฟ บูชาไฟๆ นั้นแหละ พวกพราหมณ์นะ สิ่งที่ว่ากราบภูเขา พระอาทิตย์

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาตรัสรู้ธรรมแล้วไง สิ่งนั้นนะมันเป็นเรื่องโลกๆ เรื่องความเชื่อ มันแกกัเลสไม่ได้ ยิ่งสรรเสริญ ยิ่งเคารพ ยิ่งบูชา มันยิ่งมหัศจรรย์ มหัศจรรย์เรื่องของ จิตวิญญาณไง นี่เรื่องจิตวิญญาณ

เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย มันต้องมีฝั่งตรงข้าม ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย

แล้วไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย มันเกิดที่ไหนล่ะ

มันเกิดที่เวลาเจ้าชายสิทธัตถะออกศึกษาออกค้นคว้านั้นไง บุปเพณิวาสนาสติปัญญา อดีตชาตินะ เกิด เกิดมาจากไหน เกิดมาอย่างไร ทำไมถึงเกิดมา แล้วถ้าปฏิบัติไม่ถึงที่สุดแห่งทุกข์ใน จุตูปปาตญาณไง ฤษีชีไพรเขาก็รู้ กาฬเทวิลเขาก็รู้ เขาระลึกอดีตชาติของเขาได้ อนาคตเขาก็รู้ของเขาได้ เขาเหาะเหินเดินฟ้าไปนอนอยู่บนพรหมก็ได้ ก็ได้ๆ มันเรื่องโลกๆ ไง ได้ ได้อย่างไรล่ะ ได้ก็ การศึกษาค้นคว้าด้วยอำนาจวาสนาของคน แต่ถึงเวลาตายไป จุตูปปาตญาณ ไปแล้ว ไปต่อไป ทั้งๆ ที่รู้

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอาสาชกษญาณทำลายอวิชชา ทำลายพญามาร ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทางสายกลางในพระพุทธศาสนาไง ธรรมทั้งหลาย มาแต่เหตุไง มันมีเหตุมีปัจจัย มีการกระทำ มีการกระทำสิ่งนั้น เวลาอาสาชกษญาณทำลายอวิชชา ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง

อุทกดาบส อาฬารดาบสยืนยันว่าได้สมบัติ ๖ สมบัติ ๘ สมบัติ ๖ สมบัติ ๘ มันก็เป็น เรื่องของสมบัติไง เรื่องของสมบัติมันมีมรรคผลที่ไหน

ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบไง เวลา โดยชอบขึ้นมา สิ่งที่ว่าโดยชอบขึ้นมา ทำลายอวิชชา ทำลายพญามาร

สิ่งที่เป็นธรรมๆ มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้ากราบธรรมๆ ไง เสวยวิมุตติสุขๆ ไง ถึงเวลาแสดงธรรมจะเอาใครก่อน เล็งญาณหมดนะ อุทกดาบส อาฬารดาบสก็ตายเสียแล้ว ตายไปแล้วไง แล้วไปถึงใคร ปัญจวัคคีย์ไง

เวลาปัญญาวัคคีย์ เวลาอยู่กันมา ๖ ปี ๖ ปีเห็นการกระทำมาด้วยทางโลกไป ที่เขาประพฤติปฏิบัติมีความมหัสจรรย์เหาะเหินเดินฟ้านั่นนะ สิ่งที่ว่าทางโลก ด้วยฌาน ด้วยสมาบัติไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ฝึกหัดประพฤติปฏิบัติกับเขามาหมดแล้ว แล้วทำทุกรกิริยาขนาดไหนไป ปัญญาวัคคีย์ก็เห็นมาทั้งนั้นนะ ด้วยความอุกฤษฏ์ ด้วยการกระทำที่เข้มข้นยังไม่บรรลุธรรมเลย แล้วสุดท้ายแล้วกลับมาฉันอาหารของนางสุชาดาไป กลับมามากมากในกาม ในกามคุณ ๕ ในเรื่องทางโลกๆ ไป ละทิ้งไปเลย นี่ความเชื่อของโลกไป ว่ามันถ้ามันทำจริงทำจริงขึ้นมาแล้วมันจะเป็นข้อเท็จจริงของเขาไป แล้วมันข้อเท็จจริงขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษาค้นคว้ามากมาขนาดไหนไป

นี่เหมือนในกึ่งในปัจจุบันนี้ไป เวลาใครที่มีความมหัสจรรย์ ใครที่ทำอะไรที่มันดูแปลกประหลาดขึ้นมา โอ้โฮ! มันมหัสจรรย์ๆ

ไร้สาระ

เวลาสาระความเป็นจริงขึ้นมา เวลาความเป็นจริงขึ้นมา สิ่งที่เป็นจริงขึ้นมา กลับมาฉันอาหารของนางสุชาดา ระลึกถึงที่โคนต้นหว่าตอนเป็นราชกุมารไป ศึกษาค้นคว้ากับเขามากมา มหาศาลขนาดไหนก็แล้วแต่ สิ่งนั้นมันเป็นเรื่องโลกๆ เป็นเรื่องโลก เรื่องเป็นฌานสมาบัติ ในโลกเขามีของเขาอยู่แล้วไป

ถ้ามีของเขาอยู่แล้ว ทำแล้วมันไม่มีสิ่งใดที่เป็นขึ้นเป็นอันไป เพราะมันส่งออกไป มันเป็นคนวิเศษ เป็นผู้วิเศษ วิเศษขนาดไหนมันก็อยู่ใต้พญามาร อยู่ใต้กิเลสทั้งนั้น กิเลสมันปิดหูปิดตาขึ้นมา มันก็สำคัญตกว่ายิ่งใหญ่ไปว่ายิ่งใหญ่ไปแล้ว มันไม่มีอะไรเริ่มต้น และไม่มีอะไรถึงท่ามกลาง และไม่มีอะไรถึงที่สุดไป มันไม่มีอะไรเป็นเหตุเป็นผล เพราะสิ่งนั้นมันกระทำตามๆ กันมา

เวลาถึงที่สุด อาสวัคคีย์ญาณทำลายอวิชชาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป สิ่งที่ว่ามันเป็นมรรค ๘ เป็นสายกลางในพระพุทธศาสนาไป

ถ้าเป็นสายกลางในพระพุทธศาสนา มันทำอะไรละ อาสวัคคีย์ญาณมันทำลายอะไรละ

นี่ไง เวลาทำลาย เห็นไหม สิ่งที่อยู่ปยุต สัมปยุตเข้าไป มันทำลายพญามาร ทำลายอวิชาไน เวลามันขาดออกไปจากหัวใจใจ ที่มันขาด มันขาดไปจากหัวใจ สิ่งทีเวลาพุทธะมันเบิกบานขึ้นมา ท่ามกลางหัวใจของตน มันไม่มีสิ่งใดที่จะมาครอบครองในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ นี่ตรัสรู้ธรรม

เวลาเป็นข้อเท็จจริง ธรรมมันต้องมีที่มาที่ไปทั้งสิ้น เวลาที่มีที่มาที่ไปทั้งสิ้น มันเป็นสัจจะเป็นความจริงใจ ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริง ถ้ามันเริ่มต้นจากการกระทำขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงอัมมจักขุ เวลาปัญญาจักขีย์ใจ พระอัญญาโกณฑัญญะใจ มีดวงตาเห็นธรรมใจ

สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายทั้งปวงต้องดับเป็นธรรมดา

สิ่งใดสิ่งหนึ่งมันเกิดขึ้น เรามีความเกิดขึ้นขึ้นมาหรือไม่ เรามีความเป็นจริงขึ้นมาในหัวใจของเราหรือไม่

ถ้ามันมีความเป็นจริงขึ้นมาในหัวใจของเรา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมๆ นะ เวลาผู้ที่เขามีอำนาจวาสนาของเขา เขามีการศึกษา มีการค้นคว้าของเขา มันเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา มันมีเหตุมีผลของมันขึ้นมา

สิ่งใดเกิดขึ้น มันมีสัจจญาณ มีกิจจญาณ มีกตญาณ วงรอบ ๑๒ สิ่งที่เป็นธรรมๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” มันเป็นความปลาบปลื้ม มันเป็นสัจจะเป็นความจริง

สิ่งทีว่าเวลาแสดงธรรมไปแล้ว มันมีผู้ที่มีความสามารถที่เขาคะมีดวงตาเห็นธรรมของเขา เขามีการกระทำของเขา ถ้าเป็นสัจจะเป็นความจริง มันเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาในพระพุทธพระธรรม พระสงฆ์

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม เป็นศาสดา มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กับพระธรรม แสดงธรรมๆ ขึ้นมา พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม เป็นสงฆ์องค์แรกของโลกขึ้นมา ถ้าเป็นสงฆ์องค์แรกของโลกขึ้นมา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางศาสนาไว้ ไฉน บริษัท ๔ ไฉน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา

ถ้าเราเป็นอุบาสก อุบาสิกา เรามีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา เราจะออกประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าออกบวชเป็นพระๆ สมมุติสงฆ์ๆ สมมุติขึ้นมาก่อน สมมุติขึ้นมาให้เป็นสังฆจะเป็นความจริงด้วยมีอำนาจวาสนาจะมาฝึกหัดปฏิบัติ

เวลาจะปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันเป็นสังฆจะเป็นความจริง ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ถ้าใจสงบระงับเข้ามาแล้วมันจะเข้าสู่ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา

ถ้ามันทำความสงบของใจของเราไม่ได้ มันมีความทุกข์ความยากของมัน ถ้ามีความทุกข์ความยากของมัน ถ้ามันมีวาสนาของตนก็ยังฝึกหัดปฏิบัติให้เป็นจริงเป็นนิสัย ถ้าไม่มีอำนาจวาสนา มันส่งออกทั้งนั้นนะ มันออกไปโดยกิเลสตัณหาความทะยานอยาก ออกโดยพญามาร

ใครทำดีทำชั่วมากน้อยขนาดไหน มันก็เป็นเวรเป็นกรรมของสัตว์ มันเป็นจริงเป็นนิสัยคน ถ้ามีอำนาจวาสนามันจะรู้มันจะเห็นของมัน ถ้ามันไม่รู้ไม่เห็นของมัน มันก็ให้เชื่อพญามาร เชื่อกิเลส กิเลสมันพาของมันไปนะ เวลากิเลสมันพาของมันไป มันว่ามันรู้จริงเห็นจริงของมันขึ้นมาไฉน

รู้จริงเห็นจริงขึ้นมาเพราะอะไร

เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่แล้ว ใครศึกษาค้นคว้าขึ้นมามันก็ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไฉน

เวลาฝึกหัดปฏิบัติ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษาค้นคว้ากับเจ้าลัทธิต่างๆ มา ๖ ปี เจ้าลัทธิต่างๆ ไฉน

สิ่งที่เราเกิดมาที่กลางพระพุทธรูป ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่งก็เหมือนกัน ถ้าเราจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ ถ้าเรามีครูบาอาจารย์ที่ติงาม เห็นใหม่ ผู้ที่ติงามเขามีการกระทำของเขา ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติของท่านมาก่อน ท่านจะศึกษาค้นคว้าขึ้นมาในหัวใจของท่าน

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ตรัสรู้ธรรมที่ไหน

เวลาตรัสรู้ธรรมอยู่โคนต้นโพธิ์ๆ นั่นนะ เวลาโคนต้นโพธิ์ เริ่มต้นตั้งแต่อานาปานสติ กำหนดลมหายใจของตนเข้ามาก่อน เวลาปฐมยาม บุปเพณิวาสานุสติญาณ นั่นอดีต เวลาจุตูปปาตญาณ นั่นอนาคต อดีตอนาคตแก้กิเลสไม่ได้ เวลาเป็นสังขจะเป็นความจริงขึ้นมา อาสวัภยญาณทำลายอวิชชาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทางสายกลางในพระพุทธรูปศาสนา

แล้วเราจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ เราทำอะไร เรามีอะไร เรามีความสามารถมากน้อยขนาดไหน แล้วจะพึ่งพาอาศัยใคร

จะพึ่งพาอาศัยตนเอง พึ่งพาอาศัยกิเลสค้นหาความทะยานในใจของตน เวลาพึ่งพาใจของตน พึ่งพาในการปฏิบัติ แล้วเกิดมาที่กลางพระพุทธรูป ศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการมากมายมหาศาล ถ้าทางวิชาการมากมายมหาศาล เราก็ศึกษามาแล้ว เวลาศึกษามาแล้วเราก็มีความรู้ของเราเอง เรามีความรู้ของเรา เราจะฝึกหัด มีปฏิญาณะก็ไม่ฟังใครทั้งสิ้น เวลาไม่ฟังใครทั้งสิ้น เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติก็ประพฤติปฏิบัติก็ไปโดนกิเลสชักจูงมันไป

คนไม่มีวาสนานะ “ธรรมะมันมีอยู่โดยดั้งเดิม ธรรมะมันจะเกิดเอง”

เกิด เกิดมาจากไหน ยังทำความเข้าใจไม่ได้ ยังรู้จักหัวใจของตนไม่ได้ จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ กำเนิด ๔ ในครรภ์ ในไข่ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ เกิดอย่างไร นี่เราเกิดเป็นมนุษย์ เราเกิดในครรภ์ เราเกิดนะ จริงตามสมมุติไง เราต้องมีพ่อแม่ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของคุณ

เวลามาบวชเป็นพระ เรามีอุปัชฌาย์อาจารย์ อุปัชฌาย์ ถ้าอุปัชฌาย์ เราต้องถือนิสสัยอุปัชฌาย์ เพราะต้องฝึกหัดประพฤติปฏิบัติไง ถ้าอุปัชฌาย์สิ้นชีวิตไป ให้ถือนิสสัยอาจารย์ ถ้า

อาจารย์ที่ดั่งาม เขาก็ชักจูงขึ้นไปเป็นสิ่งที่ดั่งาม ถ้าไปเจอหมูโจรใจ เวลาบวชมานะเป็นหงส์ เวลาหงส์ เวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติไปกลายเป็นอีกา อีกาก็อีกา มันก็เป็นฝูง แล้วเราเข้าไปอย่างนั้นใช่ไหม เราหาครูบาอาจารย์อย่างนั้นหรือ

ถ้าเราหาครูบาอาจารย์ที่ดั่งามนะ มันก็ต้องมีสติมีปัญญา มีสติมีปัญญาขึ้นมาเพื่ออะไร เพื่อจะศึกษาค้นคว้า เพื่อศึกษาค้นคว้าขึ้นมาเพื่อจะชำระล้างกิเลส เพราะเราเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา เราเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม มีพระพุทธกับพระธรรม พระอัญญาโกณฑัญญะฟังธรรมๆ มีสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาในหัวใจของพระอัญญาโกณฑัญญะถึงเป็นสงฆ์

แล้วเราละ ธรรมะมันจะเกิดเองๆ มันจะออกขึ้นมาในหัวใจของตนใช่ไหม ถ้ามันงอกขึ้นมา มันก็งอกแต่กิเลสนะ นี่ไง กิเลสมันจะสวมเขาให้ไง สิ่งที่เราจะหวังให้มันเกิดขึ้นมา เห็นไหม กระจ่าๆ ไม่มีเขา เขาเกิดในกระจ่าๆ หนวดเต่าอย่างนี้ มันจะเกิดหนวด มันเป็นไปไม่ได้ ธรรมะจะเกิดเองจะเกิดที่ไหน

เกิดเองเพราะด้วยอำนาจวาสนาของเรา เราได้เกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ด้วยอำนาจวาสนา เราเกิดเป็นมนุษย์ แล้วเราได้พบพระพุทธศาสนา แล้วเชื่อไม่เชื่อใจ

พระพุทธศาสนา กรรมดีกรรมชั่วยังไม่เชื่อเลย เวลากิเลสมันยิ่งใหญ่ขึ้นมา มันจะทำตามแต่หัวใจของตน จะคดจะโกง จะปลิ้นจะปล่อน จะบิดเบือนบิดพลิ้วตามแต่ความพอใจของมันนะ

แต่ถ้าคนมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา เขาก็มีศีลมีธรรมของเขา พอเริ่มต้นเป็นชาวพุทธ ตั้งแต่ชาวพุทธต้องมีศีล ๕ เป็นพื้นฐาน ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ แล้วถ้าฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา เราจะมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ถ้ามีศีล มีสมาธิ มีปัญญา มันจะเท่าทันกิเลสตัดทอนความทะยานอยากในใจของตน มันจะควบคุมของมันได้ไง

แต่เวลาฝึกหัดปฏิบัติขึ้นมา ยิ่งนั่งสมาธิขึ้นมา มันยิ่งดีดิ่งดินใจ ถ้ายังไม่ประพฤติปฏิบัติ ขึ้นมามันก็อยู่สุขอยู่สบายของมันนั่นแหละ แต่ถ้าเอาจริงเอาจังขึ้นมา เอาแล้ว มันลากไปถูกลูกก้าง

ทั้งนั้นนะ แล้วศึกษารวมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ด้วยสติด้วยปัญญาของตน มันจะเกิดเอง เขากระต่าย หนวดเต่า หาไม่เจอหรอก แต่ถ้าเป็นกิเลสมันฟูขึ้นมา กิเลสมันชักนำ นี่ใจมันจะงอกขึ้นมาเอง

มันจะงอกขึ้นมาจากที่ไหน มันงอกขึ้นมาได้อย่างไร

เพราะมันมีอยู่โดยดั้งเดิม

มันเป็นเรื่องไร้สาระที่จับต้องสิ่งใดไม่ได้เลย มีวาสนาแค่นั้นใช่ไหม แต่ถ้าคนที่มีวาสนาเขาไม่เชื่ออย่างนั้น เขาจะฝึกหัดปฏิบัติของเขา เขาจะเอาจริงเอาจังของเขา แล้วเอาจริงเอาจังของเขา ขึ้นมา เห็นไหม สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ด้วยฝึกหัดการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธัมมจักขุ ไร ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ สมาธิชอบ ปัญญาชอบ ความชอบธรรมจะเกิดขึ้น แต่เวลาทำสมาธิทำไม่เป็น สมาธิทำไม่ได้ โดยสติโดยปัญญาของตน สมาธิยังทำไม่ได้ พอทำไม่ได้ขึ้นมา “ธรรมจะเกิดเอง”

เกิดเองเกิดจากจินตนาการ มันจะเกิดของมันโดยจิตโดยนิสัยของตน ถ้าโดยจิตโดยนิสัยของคนนะ มันจะเข้าหมู่เข้าคณะของมันไป ถ้าเข้าหมู่เข้าคณะของมันไป มันกลายเป็นอีกา กากู

เราเป็นหงส์ ในหมู่หงส์มันสูงส่ง สูงส่งขึ้นมา สูงส่งด้วยที่ไหน

สูงส่งด้วยความเกิดเป็นมนุษย์ไง เกิดเป็นมนุษย์มีกายกับใจๆ ไร เวลาที่มีกายกับใจ เห็นไหม สิ่งทั้งหลายในโลก เวลาเติบโตขึ้นมา มันก็เติบโตโดยความเป็นมนุษย์ไง ตั้งแต่เป็นทารกขึ้นมา เป็นคนกลางคน จนชราคร่ำคร่าแล้วก็ตายไป นี่คนเกิดไง เกิด แก่ เจ็บ ตายไฉน

เวลาเกิด แก่ เจ็บ ตาย เกิดมาแล้ว แล้วทำสิ่งใด เกิดมาแล้วมีแต่ความทุกข์ความยากในหัวใจทั้งสิ้น มีความทุกข์ความยากเพราะอะไร เพราะกิเลสมันดีดมันดัน กิเลสมันพลิกมันแพลง กิเลสนี้มันทำลายล้าง ทุกข์เจียนตายแต่ไม่เคยตาย ตายไม่ได้ถ้าไม่หมดอายุขัย

ถ้ามันเป็นเวรเป็นกรรมไป เวลาคนเกิด ตายในครรภ์ก็มี ตายตั้งแต่เป็นทารกก็มี ตายตั้งแต่ อายุยังน้อยก็มี ตายชราคร่ำคร่าก็มี เวลาการตาย กุศลมา อกุศลมา อกุศลมา อกุศลมา สิ่งนี้มีการกระทำมา มันเป็นบุญเป็นกุศล ถ้าเป็นบุญกุศล เวลาคนเกิดมา เกิดเป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่อำนาจวาสนา ของคนไม่เท่ากัน ถ้าอำนาจวาสนาไม่เท่ากัน

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมๆ เวลาเกิดสงฆ์ที่เป็นพระอรหันต์ขึ้นมาจน ศาสนามันคงขึ้นมาแล้ว เห็นไหม “มารเอ๋ย เมื่อใดภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาของเรายังไม่ เข้มแข็ง ไม่แก่กล้า เราจะไม่ยอมนิพพาน”

จนถึงที่สุดนะ เวลาเทศนาว่าการจนมีความมั่นคงในพระพุทธศาสนา เอตทัคคะ เอตทัคคะ ๘๐ องค์ พระอรหันต์ทั้งนั้นนะ ด้วยจิตนิสสัยไป อาสวัภยญาณทำลายอวิชชาในหัวใจของสาวก สาวกทั้งหลายถึงได้เป็นพระอรหันต์

แต่ด้วยอำนาจวาสนาของคนมันแตกต่างกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป เราวาสนา น้อย เราวาสนาน้อยอายุแค่ ๘๐ ปีไป วาสนาน้อย วาสนาน้อยเพราะสร้างมา ๔ อสงไขย สิ่งที่เกิด นิสสัยที่ได้สร้างสมบุญญานการมานาน้อยขนาดไหน

นี่เหมือนกัน พระอรหันต์เอตทัคคะ ๘๐ องค์ เวลาเกิดมา เกิดมาด้วยอำนาจวาสนาของตน พระอรหันต์แสนกับ พอแสนกับขึ้นมาแล้ว เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไปแล้ว อำนาจวาสนาของแต่ละ บุคคล เอตทัคคะก็ด้วยเลิศในแผนกไหน เลิศโดยความสามารถมากน้อยขนาดไหน นั่นเลิศของตน แต่สิ่งที่จะเป็นเลิศนั้นได้ต้องมีอาสวัภยญาณทำลายอวิชชาในหัวใจของสาวกสาวกขึ้นมา ได้ ชำระล้างพญามาร พญามารออกไปจากหัวใจของตน มันถึงว่าทำงานของตนเสร็จสิ้น

งานในหัวใจงานในการประพฤติปฏิบัติมันเป็นงานในหน้าที่ของบุคคลคนนั้น บุคคลคนนั้น ปัจจุบันตั้ง สันติภูมิจโก อตตาทิ อตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

ถ้าตนมีอำนาจวาสนา ตนมีการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติโดยความเป็นสัมมาทิฐิไป เราก็จะ ฝึกหัดปฏิบัติโดยตามข้อเท็จจริงของเรา ถ้าทำตามข้อเท็จจริงของเรา แต่จิตนิสสัยมันไม่ เหมือนกันนะ กรรมฐาน ๔๐ ห้องนี้ไป การทำความสงบ ๔๐ วิธีการไป

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จญาณฯ ใครมีอำนาจวาสนาไปเอาคนนั้นก่อน เอาคนที่มีอำนาจวาสนา เพราะคำว่า “มีอำนาจวาสนา” พังกรรมแล้วเข้าใจในกรรมนั้น แต่จะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้เป็นตามความจริงขึ้นมามันต้องมีเหตุมีปัจจัยของมัน

ธรรมะมันต้องมีที่มา

เราเกิดมาจากไหน เวลาเราเกิด เกิดมาจากไหน เกิดจากท้องพ่อท้องแม่ แต่โดยธรรม เกิดจากการกระทำของตน กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา ทำสิ่งใดมา ถ้าทำสิ่งใดมา เวลาเกิดมา ถ้าคนที่มีบุญมีกุศล เขามีศรัทธาความเชื่อพระพุทธศาสนา เขาไปทำคุณงามความดี ทำดีนะ ไม่ทำชั่ว

ทำชั่วๆ ทำชั่วเพราะกิเลสมันลากของมันไป แล้วด้วยวาสนาไปเกิดในชุมชนอย่างนั้นไปเกิดในชุมชนอย่างนั้น เกิดในสถานะอย่างนั้น เราจะมีอำนาจวาสนามากน้อยขนาดไหนที่จะพาตัวเรารอดให้ได้ ถ้าเราพาตัวเราออกจากวังวนอย่างนั้น ถ้าเราพาตัวเราออกจากวังวนอย่างนั้น เรามีสติมีปัญญา มากน้อยขนาดไหน นี่พูดถึงว่าปัญหาสังคมนะ แต่จริงๆ แล้วมันเป็นปัญหาในหัวใจของเราต่างหาก

นี่มีศรัทธา เริ่มต้นไง ศรัทธาไฟไหม้ฟางไง ศรัทธาชั่วครึ่งชั่วคราวไง ถ้ามีวาสนาของเขา เขามีสัจจะมีความจริงแล้วเขาตั้งเป้า

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป ศึกษาค้นคว้าขนาดไหนก็แล้วแต่ เวลาถึงที่สุดแล้วฉันอาหารของนางสุชาดา “คืนนี้ถ้าเรานั่งแล้วเราไม่ตรัสรู้ จะไม่ลุกจากที่นี่เลย”

เวลาเอาจริงเอาจังขึ้นมา ด้วยบุญกุศล ด้วยการกระทำ ด้วยวาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป เวลาถึงที่สุดแห่งทุกข์มันแตกต่างกันเลย

วิมุตติสุขๆ เราจะไปแสวงหาที่ไหน

มันก็แสวงหาจากหัวใจของตนนั่นไง

เวลาเราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไฉน จิตที่สร้างสมบุญญาธิการมามากน้อยขนาดไหน มันสร้างของมันมา ไปเกิดในอะไร เกิดในสถานะอย่างไร เกิดแล้วเกิดเล่าๆ ก็สร้างคุณงามความดีๆ จนเป็นจิตเป็นนิสัย จิตนิสัยอย่างนั้น ตั้งความหวังของตนแล้วฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมาให้ได้ อย่าให้กิเลสมันแข่งหน้า

กิเลสมันแข่งหน้าไฉน ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วมีสติมีปัญญา มาก มีสติปัญญา มาก มีสติปัญญา มากจนมันสะดุดเท้ามันเอง สะดุดเท้าจนคะมำหายไปป้อนนะ เพราะฉลาดเกินไป กิเลสมันฉลาดไฉน

กิเลสมันฉลาด ฉลาดแล้วมันเอาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาบังเงา มันคิดว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ ธรรมะมันจะเกิดเอง มันจะงอกขึ้นมา

มันไม่ใช่สัตว์นี่ เขาถึงงอกขึ้นมาโดยธรรมชาติของมันไฉน กว้างบางชนิดถึงปีหนึ่งมันจะผลัด เขามันนะ มันสลัดทิ้ง เดี่ยวมันก็งอกขึ้นมา มันงอกขึ้นมา นั่นเป็นเขาสัตว์ พอลงอยู่ตามชายน้ำ เวลาที่ดินมันงอก

แล้วถ้าเป็นนามธรรม มันมีบุญหรือบาปละ

ถ้าเป็นต้นหาความทะยานอยากกิเลสมันงอกไฉน งอกเพราะอะไร งอกเพราะมีการศึกษา เยอะ ฟังธรรมมามาก เวลาฝึกหัดปฏิบัติ เพราะปัญญามันมากมันเลยเดินสะดุดขาตัวเอง เพราะความฉลาดไฉน

กิเลสมันฉลาดกว่า

เวลาครูบาอาจารย์ที่ฝึกหัดประพฤติปฏิบัตินะ ท่านบอกว่า กิเลสของคนมันเหมือนสวะ เวลาน้ำมันน้อยมันก็อยู่ต่ำ เวลาน้ำท่วมมันก็สูงขึ้น ยกขึ้นไปเรื่อยละ มีการศึกษามากน้อยขนาดไหน มันศึกษามาแล้วอยู่ได้อ่านาจกิเลสต้นหาความทะยานอยากทั้งสิ้น

เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านฝึกหัดปฏิบัติท่านถึงบอก ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน

เราไม่เชื่อ เรามีปัญญามาก สมาธิเราก็ทำได้ แล้วทำได้ นั่งสัปหงกโง่งวงมันบอกเป็นสมาธิ มันเกิดปัญญา มันเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญามันเกิด มันรู้แจ้ง ชำระล้างกิเลส กิเลสสิ้นไปแล้ว กิเลสหมด

ธรรมะมันงอกเองสิ มันงอกเอง มันมีแต่กิเลสตัดทอนความทะยานอยากงอกขึ้น

เวลาธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง เวลากิเลสขาดดั้งแขนขาด กิเลส มันขาดออกไปจากหัวใจทั้งสิ้น ขาดลอกออกไปเป็นชั้นๆ ไง บุคคล ๔ คู่

เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ มันต้องมีเหตุมีผลของมัน ธรรมมันต้องมีที่มาที่ไป

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์ๆ พระโพธิสัตว์ได้สร้างสมบุญญาธิการ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย เวลาพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะไง ปรรอณาเป็นอัครสาวกเบื้องซ้ายและเบื้องขวา ก็ได้สร้างบุญสร้างกุศลของท่านมา เวลาฝึกหัดปฏิบัติ เวลาจะไปเฝ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “นั่นไง อัครสาวกเบื้องซ้ายเบื้องขวาเรามาแล้ว”

เวลามาแล้ว เวลาฝึกหัดปฏิบัติถึงเวลาสิ้นกิเลสละ ตั้งให้เป็นอัครสาวกเบื้องซ้ายและเบื้องขวา เบื้องซ้ายเบื้องขวาเพราะเขาทำของเขา มา เขาสร้างของเขา มา เพราะเขาสร้างมาขนาดนั้น เขาต้องมีสติมีปัญญาของเขาที่จะศึกษาค้นคว้าของเขา แล้วศึกษาค้นคว้าของเขา ธรรมมันมีที่มาที่ไป

เวลาจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันยังมีที่มาที่ไป ได้สร้างสมบุญญาธิการขนาดไหน เพราะมันเป็นสังขจะเป็นความจริงไง กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา เขาได้สร้างบุญสร้างกุศลของเขา มา แล้วเราละ เราได้สร้างบุญกุศลมาน้อยขนาดไหน ถ้ามาน้อยขนาดไหน อำนาจวาสนามันเกิดมาจากไหน

มันเกิดจาก กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา มันเกิดจากการกระทำ

ถ้าเกิดจากการกระทำในปัจจุบันนี้ไง ทาน ศีล ภาวนาไป ทำทานร้อยหนพันหนไม่เท่าถือศีล
บริสุทธิ์หนหนึ่ง ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยหนพันหนไม่เท่ากับทำสมาธิขึ้นมาได้หนหนึ่ง ทำสมาธิร้อยหนพัน
หนไม่เท่ากับภาวนามยปัญญาขึ้นมาได้หนหนึ่ง

แล้วถ้าเราเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เราทำสิ่งใดมา เราจะสร้างบุญสร้างกุศลให้กับ
หัวใจของเรา เราก็ฝึกหัดปฏิบัติอยู่นี้ไง ถ้าฝึกหัดปฏิบัติอยู่นี้ ถ้ามีสติมีปัญญา มันจะรักษาในการ
ประพฤติปฏิบัติของเราให้ต่อเนื่องกันไป

ถ้าเวลาฝึกหัดประพฤติปฏิบัติไป ทำไมมันแสนทุกข์แสนยากขนาดนี้ งานสิ่งใดในโลกนี้เราก็
ทำได้ทั้งนั้น เราทำมาแล้ว แล้วเวลามาฝึกหัดทำล้มลุกคลุกคลานล่ะ ถ้ามันล้มลุกคลุกคลาน มัน
ล้มลุกคลุกคลานเพราะอะไรล่ะ

กิเลสมันฉลาด กิเลสมันศึกษามาก กิเลสมันมีปัญญา มีปัญญามาก มันวิตกวิจารณ์จน
สะดุดขาตัวเองล้มอยู่นั่นนะ ความเพียรล้มเหลว การประพฤติปฏิบัติ ความสงบร่มเย็น ความ
สัมมาสมาธิทำแล้วพลิกฟ้าคว่ำดิน ไม่ได้มีสิ่งใดเป็นขึ้นเป็นอัน

เราอยู่กับครูบาอาจารย์มา ครูบาอาจารย์จะย้ำตลอด ให้ชำนาญในวิธีๆ ให้เวลาฝึกหัด
ปฏิบัติ

เวลาครูบาอาจารย์ท่านเล่าถึงสมัยอยู่กับหลวงปู่มั่นใจ หลวงปู่มั่นจะถามอย่างเดียว

“จิตเป็นอย่างไร จิตเป็นอย่างไร”

ท่านไม่ถามเรื่องอื่นเลย จิตเป็นอย่างไร ดีหรือชั่ว ประพฤติปฏิบัติอยู่นี้มันล้มลุกคลุกคลาน
ขนาดไหน แล้วจิตที่มันจะตั้งงามขึ้นมามันมาจากไหน

ความเพียรชอบ

มันไม่มาจากไหนหรอก นี่ไง ชำนาญในวิธีๆ ชำนาญในการกระทำไป ธรรมทั้งหลายมาแต่
เหตุไฉน ธรรมมันต้องมีที่มาที่ไป

แต่นี้เริ่มต้นมันไม่มี สมาธิทำกันไม่เป็น ทำกันไม่ได้ แต่ตัดจิตนะ “บรรลุลุทธิธรรม” มันเป็นเรื่องไร้สาระ เพราะบรรลุลุทธิธรรมอย่างนั้นไง มันงอกขึ้นมาเอง มันไม่มีเหตุมีผลอะไรเลย

สิ่งใดที่มันงอกขึ้นมาละ มันก็ต้องเสื่อมไปเป็นธรรมดา สิ่งใดที่เกิดขึ้น สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง ไม่มีสิ่งใดคงที่ตายตัว โดยธรรมชาติ โดยธรรมชาติของมัน มันแปรสภาพของมันอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว แล้วเวลาฝึกหัดปฏิบัติ “มันเป็นอนัตตาฯ”

อนัตตาตรงไหน อนัตตาอย่างไร

สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง เพราะความเป็นอนิจจังมันแปรสภาพของมันอยู่โดยธรรมชาติของมันอยู่แล้ว แต่ความเกิดเป็นมนุษย์ไง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป ปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา ปฏิบัติในแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ใจ ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม

ถ้าในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ร่างกายของมนุษย์ โดยธรรมชาติของมันคร่ำคร่าอยู่แล้ว มันแปรสภาพของมันอยู่แล้ว ถ้ามันแปรสภาพ ตั้งแต่ทารก ตั้งแต่เป็นวัยหนุ่มวัยสาว แล้วก็คร่ำคร่า มันเป็นเรื่องธรรมชาติของมันอยู่แล้ว

แต่เรื่องธรรมชาติมันเป็นเรื่องทางโลกๆ ไซ้ใหม่ เรื่องทางโลกๆ เกิดมาชีวิตหนึ่งเขาจะประสบความสำเร็จมากน้อยขนาดไหน เขาจะเอาแต่ความพอใจของเขาไป

แล้วเวลาไปทางโลก ทางวิชาการ สติปัญญาของคนมันเจริญขึ้นมา ทางการแพทย์เจริญขึ้นมา เขารู้ เขาเข้าใจ เขาวิจัยได้หมดนะ

เวลาปฏิบัติไปยังจำแนกแยกแยะไม่เท่ากับทางการแพทย์เขา แต่ทางการแพทย์ มันทางการแพทย์มันเป็นวิชาการ มันเป็นอาชีพนะ

นักปฏิบัติ สัพพะ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายต้องเป็นอนัตตา แล้วกาย เวทนา จิต ธรรม มันเห็นอนัตตาอย่างไร แล้วมันเป็นอนัตตาที่ไหน แล้วเริ่มต้นจะเป็นอนัตตา เริ่มต้นจากตรงไหน

“มันมีอยู่เอง มันทำของมันได้เอง”

ธรรมมันงอกขึ้นมาได้เนาะ ธรรมมันงอกขึ้นมาเป็นเขาขึ้นมาบนหัวเลยหรือ มันงอกในจิตใช่ไหม จิตมันงอกอย่างไร ธรรมมันจะงอกหรือ มันมีเอง เกิดเองหรือ

แล้วถ้ามันเป็นจริงละ

ไฉนมันเป็นจริงเป็นนิสสัยนะ โดยการฝึกหัดโดยการประพฤติปฏิบัติ เวลาจิตมันสงบแล้ว มันมีการกระทำของมันมา มันจิตนิสสัยไง มันรู้มันเห็นสิ่งใด มันรู้มันเห็น นั่นนะมันเห็นนิมิต มันเป็นธรรมเกิดเป็นอารมณ์ความรู้สึกไง นั่นนะคืออารมณ์

ถ้าเป็นสัมมาสมาธิไง จิตตั้งมันไม่ใช้อารมณ์ สัมมาสมาธิไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น แล้วถ้ามันยังเป็นอารมณ์อยู่ไง อารมณ์ที่มันมีความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ที่มันทุกข์มันยากไง สุดท้ายแล้วศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง มันศึกษามาแล้วมันเป็นภาคปริยัติใช่ไหม ถ้าเป็นกึ่งกลางพระพุทธศาสนา หลวงตาพระมหาบัวท่านเขียนหนังสือไง ปัญญาอบรมสมาธิ

คำว่า “ปัญญาอบรมสมาธิ” ถ้าจบลง จบลงด้วยสมาธินั้นนะ มันจะจบลงด้วยเป็นสมาธิ

ถ้ามันเป็นสัมมาทิฏฐิถูกต้องชอบธรรม มีสติปัญญา เทียบเคียงด้วยธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในแนวทางสติปัฏฐาน ๔ นั้นแหละ ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ถ้าพิจารณาไปแล้ว เออ! มันจริงเว้ย มันจริงๆ อย่างนั้น แล้วถ้ามันเป็นจริงอย่างนั้น มันก็มี เออ! อารมณ์มันว่าง อารมณ์มันดี ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริงเป็นสัมมาทิฏฐิ นั่นนะปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาให้จิตมีความสุขความสงบ

ไม่ใช่ให้กิเลสมันชักจูงไปแล้วมีความรู้ขึ้นมา นี่ธรรมมันจะงอกไป มันจะบรรลुธรรม มันจะงอกขึ้นมา

แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ตั้งแขนขาคนนะ มันตัดกิเลสทิ้งออกไปต่างหาก ไม่ใช่ได้มา เพิ่มมาด้วยความงอกเป็นเขา เป็นหนวดขึ้นมาไง เป็นที่ติงงอกไป มันมีแต่กิเลสงอก มันมีแต่ทำให้หลงใหลได้ปลื้ม กิเลสมันขัดแย้งขัดขาน มันพลิกมันแพลงก็โง่งตามมันไปนะ

ฉะนั้น เวลาหลวงปู่มั่นท่านถาม จิตเป็นอย่างไร จิตเป็นสัมมาสมาธิไหม

คือ สมาธิ ปัญญา ถ้าเป็นปัญญาอย่างสามัญสำนึกนี้ ถ้ามันตรีกในธรรม เอาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเทียบเคียงกับอารมณ์กับความรู้สึกรู้สึกของตน ถ้ามันเป็นธรรมๆ มันปล่อยหมด ถ้ามันปล่อยหมดโดยสัมมาทิฐิ ความถูกต้องชอบธรรม นั่นคือปัญญาอบรมสมาธิ

ปล่อยแล้วเป็นอย่างไรต่อ ปล่อยแล้วได้อะไร ธรรมจะงอกขึ้นมาหรือเปล่า มันงอกแล้ว มันบวม จิตมันเริ่มบวม มันเริ่มบวม มันชักมีสถานะ โอ้ย! มันยิ่งใหญ่ นี่ธรรมมันจะงอก

แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สักกายทิฐิ วิจิกิจจา สิ้นพทปรามาส เวลาอาสาวิกขยญาณทำลายอวิชชา ทำลายมาร ดั่งแขนขาด ดั่งแขนขาด นิโรธ ดับทุกข์ๆ ดับทุกข์ได้จริง นี่เขาดับทุกข์ เขาไม่ได้มันเกิดเอง

มันเกิดเองเป็นเอง มันงอกขึ้นมา มันเพิ่มขึ้นมา มันบวม จิตมันบวม แล้วนั่งสัพหงกใจง่วง หัวทิ่มหัวต่าอยู่นั่นนะ แล้วมันได้อะไรขึ้นมา นี่ไง เพราะรู้มากไง ฟังเทศน์มาเยอะ ครูบาอาจารย์เทศน์ว่าการไง

เห็นไหม เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การฟังธรรมๆ ได้ฟังแสนยาก แล้วการฟังธรรมๆ สิ่งทีฟังธรรม อานิสงส์ของมันไง สิ่งที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง สิ่งที่ได้ยินได้แล้วตอกย้ำมันไง สิ่งทีแก้ความสงสัยของตนไง มันแก้ไหม

มันบอก เราเป็นเจ้าวัฏจักร เรามันยิ่งใหญ่ ฟังธรรมๆ มาเสริมมันไง นี่มันจะงอกขึ้น มันจะบวม มันไม่ได้แก้สงสัย

นี่เป็นข้อเท็จจริง จิตใจผ่องแผ้ว กำจัดความลังเลสงสัย ถ้าฟังธรรมๆ ถ้าเป็นข้อเท็จจริงไง

เดี๋ยวนี้ธรรมมันเยอะไป เพราะกึ่งกลางพระพุทธศาสนา เวลาโลกเจริญๆ ใจ ทีไหนก็มีทั้งนั้นนะ แล้วเวลามีขึ้นมา มันฟังแล้วมันมีปัญญาเยอะ มันปัญญาเยอะ มันรู้มาก รู้มากโดยสติปัญญาของตนไง แล้วมันก็สะดุดเท้าตัวเอง เพราะรู้เยอะเกินไป ฟุ้งมันจะแตก ปัญญามันมาก

ถ้ามีสติ สัมมาสติ สติให้ไตร่ตรองดูว่ามันถูกต้องชอบธรรมหรือ ใช้อย่างที่รู้ๆ อยู่เนี่ยมันถูกต้องชอบธรรมใช่ไหม ถ้ามันถูกต้องชอบธรรม ทำไมมันไม่เห็นมันรู้อะไรขึ้นมาเลย

แต่ถ้าเป็นสาวกสาวกจะได้ยินได้ฟังธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วมีอำนาจวาสนา ชื่อสัตย์กับตนเองนะ เราทำอะไรได้อะไรก็ทำมาทุกๆ อย่างแล้วไง แต่เราทำความสงบของใจของเรามันได้หรือไม่ได้ไง ถ้าทำความสงบของใจได้ ถ้ามันรู้มันเห็นสิ่งใดนะ นั่นมันส่งออกทั้งนั้นนะ มันนอกจิต มันนอกจิต มันส่งออกไปมันนอกจิต นอกจิตเพราะมันไม่รู้จักจิตใจ

แต่ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิๆ จิตมันหยุดคิดไป ถ้ามันหยุดคิด นี่ตัวจิต จิตนอก สัมมาสมาธิ จิตนอก จิตมันรู้มันเห็นของมัน เห็นไหม นี่จิตนอก จิตนอกถ้ามันพิจารณาไปแล้ว มันชำระล้างของมันเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมาไง มันไม่บวมขึ้น มันไม่งอกขึ้นมาหรอก เพราะมันจิตนอก

ตัด ตัดกิเลสออกจิตออก

ถ้าจิตนอก เพราะจิตมันเป็นสัมมาสมาธิ จิตมันสงบ

ไฉนนี่มันนอกจิต พอนอกแล้วมันหลงไป เพราะทำสมาธิไม่เป็นไง มันก็ไม่มีจิตใจ นี่ไง พอทำสมาธินะ เขารู้ว่านะ มันเป็นตัวเป็นตนนะ สมาธิ ก็ตัวสมาธิมันก็เป็นตัวเป็นตน

พุทธะ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่นและผู้เบิกบาน ตัวจิต นี่สัมมาสมาธิ

แล้วถ้ามีสติมีปัญญามันรู้มากของมันไง สะดุดขำลุ่มอยู่นั่นไง สมาธิก็ทำไม่เป็นไง แล้วทำสมาธิไม่เป็นแล้วเพราะมีความรู้มากไง สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ไง กิเลสเป็นตัวเป็นตนไง

มันเป็นอย่างไรละ

ขณิกสมาธิ อุปาจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ

เวลาพระพุทธรูปศาสนา ศีล สมาธิ ปัญญา

ไฉ่ฉานๆ แฉนๆ นั้นนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษาค้นคว้ามาไง ได้สมาบัติ ๖ สมาบัติ ๘ ไฉ่ ฉะนั้นถึงวิธีการด้วยรู้ ถึงทำได้ทั้งนั้น เพราะได้สมาบัติ ๘ แล้วทำได้เลย

ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตตถุฌาน จตตถุฌาน รูปฌาน อรูปฌาน มันมีกำลังอย่างไร แล้วมันรู้อะไร แล้วความรู้ นี้ละจิตมันงอก มันจะสวมเขา มันจะมีทิวภูมิมานะ มันจะมีตัวมีตน มันเป็นผู้วิเศษ แล้วมันจะฟังใคร มันยิ่งใหญ่มากกว่าเขา มันเหนือคนนะ กิเลสมันให้เหนือ เหนือ มันงอกออกมาไฉ่

แต่ถ้าเป็นสัมมาสมาธิละ

สมาธิเป็นสมาธิ สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ แต่ถ้าไม่มีสมาธินะ มันเป็นปัญญาโลกีย์ปัญญาปัญญาของโลก ปัญญาของพญามาร ปัญญาของพญามารเลย

ถ้าเป็นหลวงตาพระมหาบัวท่านบอกว่า สมุทัยมันเจอปนมา

สมุทัย ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ จะทำสิ่งใด ถ้าไม่มีสมาธิ ตัวสมุทัยทั้งนั้นนะ

ถ้าตัวสมาธิขึ้นมา เวลาปุณฺชนัง รูป รส กลิ่น เสียงเป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร ถ้าใช้สติปัญญามันเท่าทันหมดเลย เท่าทันรูป รส กลิ่น เสียง เท่าทันหมด ถ้าเท่าทันหมดด้วยสติด้วยปัญญา มันจะต่อเนืองไปได้อย่างไร ถ้ามันไม่ต่อเนือง ความคิดมันก็ไม่ไปไฉ่

ถ้าความคิดมันไม่ไป ถ้ามีสติปัญญา นี้ปัญญาอบรมสมาธิ มันไม่ได้ปัญญาแก้กิเลสอะไรหรอก แต่ทุกคนมีวาสนา พอมันมีความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ มันว่านี่เป็นภาวนามยปัญญา เพราะมันศึกษาค้นคว้าธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วมันยึดเหยียด ยึดเหยียดให้เป็นอย่างนั้น แต่มันไม่เป็น มันไม่เป็นเพราะอะไร เพราะมันไม่มีคุณสมบัติอย่างนั้น

ถ้ามีคุณสมบัติอย่างนั้นนะ มันจะรู้เลยว่า คุณสมบัติ สุตมยปัญญาเป็นอย่างไร เราก็ศึกษาค้นคว้ามาเยอะนะ เราก็ศึกษากันมามากนะ เราก็เข้าใจว่าสุตมยปัญญาเป็นอย่างไร แล้วเวลาจินตมยปัญญาเป็นอย่างไร เวลาปัญญาอบรมสมาธิมันเป็นจินตนาการทั้งนั้นนะ มันเป็นการเทียบเคียงทั้งนั้น นี่จินตมยปัญญา แล้วเวลามันหยุดคิดๆ มันหยุดอย่างไร นี่คือปัญญาอบรมสมาธิ

แล้วถ้าเป็นสมาธิ เป็นสมาธิถ้าจิตมันสงบแล้ว ถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ตามความเป็นจริงในแนวทางสติปัฏฐาน ๔ ในพระพุทธศาสนา แม้แต่การรู้การเห็นใจ สมถกรรมฐานเป็นอย่างไร วิปัสสนาเป็นอย่างไร

เริ่มต้นล้มลุกคลุกคลานทั้งนั้นนะ มันไปกันไม่ได้หรอก มันไปไม่ได้เพราะอะไร มันไปไม่ได้เพราะวาทนาไง มันไปไม่ได้เพราะว่าฐานของมันไม่มีใจ

แต่ถ้ามันมีวาทนานะ ขิปปาภิญญา ผู้ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย ปฏิบัติง่ายรู้ง่ายเพราะเขาสร้างอำนาจวาสนาของเขา มา เวลาเขาสร้างอำนาจวาสนาของเขา มา เวลาจิตมันสงบแล้วมันรู้เลย มันรู้เพราะอะไร เพราะสติปัฏฐาน ๔ มาเลย

เวลาในสมัยพุทธกาล เวลาพระที่มีอำนาจวาสนามาเอหิภิกขุ มาขอบวชกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ ผู้ที่มีบุญ มีอำนาจวาสนา บริหาร ๘ มาโดยทิพย์เลย

พาหิยะพังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์แล้วนะ ขอบวช เอหิภิกขุ

พระพุทธเจ้าบอก “ก็เธอไม่มีบริวาร จะบวชอย่างไร”

ก็ต้องไปหาบริวาร ควายนแม่ลูกอ่อนขวิดเสียชีวิตเลย พระอรหันต์นั้นนะ นี่วาสนาของคน เห็นใหม่

แต่ในสมัยพุทธกาล ถ้ามีวาสนา บริหารทั้ง ๘ เป็นทิพย์มาเลย มีโดยสัจจะโดยทิพย์สมบัติ แต่หนเดียว ตอนนั้นพอได้แล้ว บวชไปแล้วก็ต้องชักบังสุกุลเอาตามอำนาจวาสนาของคน นี่เวลามันเป็นอำนาจวาสนาเป็นสัจจะเป็นความจริงของแต่ละบุคคล

เพราะแต่ละบุคคลที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ แค่อธิษฐานพระพุทธศาสนาก็เป็นเรื่องยากแล้ว เวลาทางโลกนะ “พระพุทธศาสนายุ่งยากมากเลย อะไรๆ ก็เป็นบาปๆ โธ่! ยุ่งมากเลย”

ก็มันเป็นข้อเท็จจริง แล้วเวลาเป็นบุญๆ ไม่พุดถึงบ้างล่ะ แล้วเวลาผู้ที่ฝึกหัดปฏิบัติถ้ามีสติ ขึ้นมา มีสมาธิขึ้นมา มีความสุข ทำไม่ไม่พุดถึงบ้างล่ะ เวลาเป็นสมาธิแล้ว แล้วมันเสื่อม

ละ เพราะอะไร เพราะไม่ชำนาญในวาระสี่ง ไม่มีอำนาจวาสนาในการฝึกหัดใจ ไม่มีครูบาอาจารย์เป็นแบบอย่างใด ไม่อยู่กับพวกบัณฑิต ไม่อยู่กับครูบาอาจารย์ที่ท่านฝึกหัดปฏิบัติใจ

สังคมของท่าน ถ้าทำความสงบของใจได้ ท่านจะไม่ให้สิ่งใดเข้ามาวอกแวกกับผู้ที่ปฏิบัตินั้น เราอยู่กับครูบาอาจารย์ที่ดั่งามมา ถ้าใครปฏิบัติเป็น กันเอาไว้เลยนะ กันไว้ไม่ให้คนเข้าไปกวนใจ

แต่ถ้าโดยทางข้อเท็จจริง ถ้าเป็นทางโลก ถ้าใครปฏิบัติได้มันอยากรู้อยากเห็น ใ้หม่มุณะจะคอยถาม คอยให้เล่าให้ฟัง มันเสื่อมหมดใจ ครูบาอาจารย์ที่ดั่งามท่านจะกันไว้ อย่าให้ใครเข้ามายุ่งแล้วไม่ให้ยุ่งเพราะอะไร

ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ธรรมมันต้องมีที่มาที่ไป

ทำสมาธิเป็นอย่างไร สมาธิดีไม่ดี แล้วสมาธิแล้ว ถ้ามันไม่ดีขึ้นมา มันเสื่อมทั้งนั้นนะ มันไม่มีอะไรเป็นของใคร ลิขสิทธิ์ผูกขาดไม่มี มันมีแต่ว่าทำได้หรือทำไม่ได้ ธรรมเป็นจริงหรือธรรมเป็นเท็จ

ถ้าธรรมเป็นจริง ๆ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ผู้ที่ฝึกหัดปฏิบัติ ถ้าเขาทำความสงบของใจได้ เขาพยายามจะรักษาของเขา ถ้ารักษาอย่างไรก็เสื่อม รักษาอย่างไรมันก็ไม่คงที่อยู่กับตน

ถ้ารักษานะ พอไม่อยู่กับตน ก็ทิ้งมันไปสิ ทิ้งเลย พุทโธ ๆ มาอยู่กับพุทโธ อยู่กับเหตุ ชำนาญในวาระสี่ พอมันทำได้ โธ่เอ๊ย! มันจะเสื่อมไปไหน

ไ้ฉันมันไม่อย่างนั้น เหตุเราไม่สนใจ สมาธิเนอะอยากได้ ได้สมาธิแล้ว สมาธิของเรา

มันเป็นของสาธารณะ มันเป็นธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

กึ่งพุทธกาลแล้ว ๒,๐๐๐ กว่าปีแล้ว ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติสด ๆ ร้อน ๆ สด ๆ ร้อน ๆ ใครทำขึ้นมาได้เดี๋ยวนี้ แล้วได้เดี๋ยวนี้แล้ว ถ้าชำนาญในวาระสี่ เห็นไหม ถ้ามันชำนาญในวาระสี่ พอชำนาญในวาระสี่แล้วมันไม่ไปยุ่งกับใครหรอก มันยุ่งกับเหตุในใจของตนนี่แหละ รักษาให้ดี

เพราะการรักษา ถ้าสัมมาสมาธิ สมถกรรมฐาน แล้วถ้ามันไปเห็นกายโดยตามข้อเท็จจริงของมัน เห็นไหม ก็เลสมันไม่งอก

ธรรมจะงอกขึ้นมาเองได้อย่างไร มันจะเกิดเอง เกิดเอง ภูเขาเกือบตาย มันจะเกิดเองที่ไหน ถ้ามันเกิดเอง โอ! ภูเขาเกิดแล้ว ถ้ามันเกิดเองนะ ชาวพุทธนะ เชิญ นั่งเฉยๆ เดี่ยวธรรมเกิดหมด มันเป็นไปได้อย่างไร มันเป็นไม่ได้

เพราะเอตทัคคะ ๘๐ องค์ ความถนัดของแต่ละองค์ไม่เหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราवासนาน้อย वासนาน้อยเพราะ ๔ อสงไขย พระอริยศรีเมตไตรยในอนาคตกาล ๑๖ อสงไขย อายุ ๘๐,๐๐๐ ปี แตกต่างกัน แต่อริยสังข์อันเดียวกัน

คำว่า “อริยสังข์อันเดียวกัน” ก็เหมือนเอตทัคคะ ๘๐ องค์นี่ไง อริยสังข์อันเดียวกัน ถ้าไม่มีอาสวักขยญาณ ไม่ได้สิ้นกิเลสเป็นพระอรหันต์ จะทุกข์ยากมากกว่านี้ นี่เพราะเป็นพระอรหันต์ ๘๐ องค์ เวลาคุยธรรมะกันยังว่าใครดีกว่าๆ

ดีกว่าก็ส่วนดีกว่า ดีกว่าเพราะवासนา บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อดีตอนาคตไถ แต่อาสวักขยญาณอันมหัศจรรย์อันนั้นต่างหากได้ชำระล้างกิเลสไป มันถึงไม่ทุกข์ไม่ยาก ใจ วิมุตติสุขๆ เพราะมันมีความสุขความสงบในหัวใจอันนั้น มันมีวิหารธรรมใจ มันถึงมีความสุขๆ ใจ แล้วความสุขแล้ว พระอรหันต์คุยกัน พระอรหันต์สนทนาธรรม เอตทัคคะ ๘๐ องค์

ไ้เราฝึกหัดอยู่นี้ อย่าให้กิเลสมันงอก มันงอกขึ้นมาเอง อย่าเชื่อ เพราะมีปัญหามาก ปัญหามาก ปัญญามันพาไป แล้วสะดุดกิเลสวางกับดัก แล้วก็สะดุดตัวเอง

เพราะปัญหาเยอะ กิเลสมันวางกับดัก แล้วเราก็สะดุดตัวเองจนกว่าหมดอายุขัยไป ตายไปแล้ว “เออ! เฮ้ย! นิพพานเป็นอย่างนี้หรือวะ นิพพานเกิดใหม่อีกแล้ว นิพพาน” มันจะไปคิดได้เอา ตอนเสวยภพเสวยชาติ

แต่ในปัจจุบันนี้เราเกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เรามีครูบาอาจารย์ไ้ ถ้าครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติแล้ว ธรรมทั้งหลายมันมาแต่เหตุ ธรรมมันต้องมีที่มาที่ไปทั้งสิ้น มันจะลอยมาจากฟ้ามันเป็นไปไม่ได้ มันไม่มีอยู่จริง ถ้ามีอยู่จริง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทุกข์ยากขนาดนั้น

เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมาไง ความทุกข์ที่เราฝึกหัด เราปฏิบัติ เราภูมิใจ ภูมิใจที่เราได้เกิดเป็นมนุษย์ ภูมิใจที่เราได้เกิดมา กึ่งกลางพระพุทธศาสนา ศาสนาจะเจริญอีกคนหนึ่ง มีหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา

การประพฤติปฏิบัติยากอยู่ ๒ คราว คราวเริ่มต้นและคราวถึงที่สิ้นสุด

ฉะนั้น ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ ท่านจะคอยปกป้อง คอยดูแลให้เป็นโอกาสของคนคนนั้น คนคนนั้นถ้าจะมีเวลา มีการฝึกหัดประพฤติปฏิบัติ นี่คือโอกาสของเรา

โอกาสอย่างนี้ โอกาสการเกิดเป็นมนุษย์นี้ก็แสนยาก โอกาสที่เรามีศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนาที่เราจะออกฝึกหัดประพฤติปฏิบัติก็แสนยาก เพราะอะไร เพราะหน้าที่การงานมันเยอะแยะไปหมดเลย มาบวชเป็นพระแล้วก็ต้องเรียนปริยัติ ต้องมีการศึกษา ศึกษามาแล้วเป็นฝ่ายคันถธุระ ต้องมีการปกครอง เป็นคัมภีร์ครองเพื่อจะเผยแผ่พระศาสนา เราจะให้ศาสนาเจริญรุ่งเรืองเราบวชมาแล้วเราจะมางอมืองอเท้าแล้วจะเอาแต่ตัวเองรอด เอาตัวเองรอด เอาตัวเองให้เป็นพระอรหันต์ขึ้นมามันจะเอาที่ไหน เราก็ต้องช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือ

แต่การสร้างพระองค์หนึ่งนั้นแสนยาก

เวลาการกระทำขึ้นมาเป็นตามความเป็นจริงแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้พระองค์เดียวสอน ๓ โลกธาตุ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นเทศนาว่าการเทวดา อินทร์ พรหมทุกคืน สิ่งที่มีความรู้แจ้งในอริยสัจใจดวงนั้นมหัศจรรย์นัก

ความเป็นมหัศจรรย์มันต้องเรื่องของใจกับเรื่องหัวใจ

เทวดา อินทร์ พรหมเขาทิพยสมบัติของเขา เขาทิพย์ล้วนๆ คือใจล้วนๆ ร่างกายเขาเป็นทิพย์ เขาสมความปรารถนาทุกๆ อย่าง แต่ไม่เท่าทันกิเลสในใจของตน อยากจะยิ่งใหญ่ อยากจะครองโลกเหมือนกันทั้งสิ้น แต่เขาต้องหมดอายุขัยไปโดย กุสลา ฐมา อกุสลา ฐมา โดยสัจจะโดยความจริง

เราได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา สิ่งทีเผลอตา อินทร์ พรหมเวลาเขาจะลี้ก ถึง เขาอีกฉามมนุษย์มาก อีกฉามมนุษย์มาก เพราะมนุษย์มีร่างกายที่มันต้องการปัจจัยเครื่องอาศัย ตลอดเวลา สิ่งนี้เป็นความทุกข์ที่เห็นชัดๆ แต่ของเราเห็นเป็นความสุขใจ เพราะจะกินมิชลินสีดดาวห้า ดาว กินแล้วมันมีความสุข นี่ยังหลงไหลได้ปลื้มกับสิ่งที่มันเป็นเรื่องสัจจะความจริง แล้วไม่เข้าใจสิ่ง ไตๆ เลย เห็นไหม

เวลามาบวชเป็นพระๆ ไร เวลาทำภักตกิจไร ฉันทอาหารคือกิจกรรมอันหนึ่งไร เวลากิจกรรม ถ้า ไม่ปฏิสังขา โยนิโสข ไม่พิจารณาก่อนฉันทเป็นอาบัติทุกกฎเลย ท่านไม่ให้ฉันทแบบการขาดสติ ไม่ให้ ฉันทแบบบารุงกิเลส ฉันทขึ้นมาบารุงบอบให้บอบมันตัวอ้วนๆ กิเลสมันจะงอก ธรรมมันงอกไม่ได้

ธรรมมันงอก มันเป็นสัจจะจะเป็นความจริงขึ้นมาด้วยสติด้วยปัญญา ด้วยสติปัญญา ถ้ามี สติปัญญา สิ่งที่เราเกิดมาแล้ว เกิดเป็นมนุษย์มีร่างกายกับจิตใจที่เทวดาเขาอีกฉาๆ อยู่ที่นี่ แต่เราเอง ก็ยังใช้ไม่ถูก

มันเตือนตลอด ร่างกายนี้ ทุกข์นี้มันเตือนตลอด มันเข้ากับธรรมะ

แต่นี้เวลาธรรมมันงอกไร มันจะงอกขึ้นมาเป็นธรรม ฉันที้ๆ ถ้าอาหารดีๆ นี้ภาวนาดีนะ ใ้! ที่นี้ปลอดโปร่ง ภาวนาดีมากเลย เพราะอาหารมันถูกปาก ธรรมมันจะงอก

มันไปขัดแย้งกับปฏิสังขา โยนิโสข มันไปขัดแย้งกับธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฉันทเพื่อเหมือนกับหยอดน้ำมันล้อรถล้อเกวียน มันหมุนไป แล้วมันหล่อลื่น มันหล่อลื่นชีวิตเท่านั้นนะ ให้ชีวิตมันอยู่หล่อลื่นไป นี่การฉันทของพระไร

ทางโลกเขาเพื่อกาม เพื่อเกียรติ เพื่อศักดิ์ศรี เพื่อยศ

พระฉันทเพื่อดำรงชีวิตไว้ ดำรงชีวิตไว้ ปฏิสังขา โยนิโสข แล้วพิจารณามันไร เห็นไหม เวลาฉันท เข้าไปมากน้อยขนาดไหนถ้ายอกมากก็เหมือนกันทั้งนั้นนะ แล้วทำไมโง่ขนาดนั้นนะ โง่ให้กิเลสมัน งอกขึ้นมา แล้วมันก็ชักนำของมันไปไร

นี่ไง สิ่งที่เทวดา อินทร์ พรหมเขาเห็นแล้วอิจฉา

แต่โดยผลของวิภูฏณะ ไม่ต้องอิจฉาหรอก เพราะมนุษย์มันก็โง่ มนุษย์มันก็เห็นว่าสิ่งนั้น เป็นคุณสมบัติ เป็นเกียรติยศ

แต่ถ้าเป็นธรรมๆ เป็นธรรมเพราะอะไร เพราะทิพยสมบัติของเขา เขาได้โดยทิพย์ สมบูรณ์ แบบทั้งนั้นนะ

ไฉ่เรานะ ทำงานเกือบตาย บิณฑบาตกว่าจะกลับมาเหยื่อไหลไคลย้อย ยังต้องห่มผ้า ห่มผ้า กาสาวพัสตร์ ยังต้องช้อนสังขมาฏี ได้อะไรมา ได้เหยื่อ แต่มันเป็นอริยประเพณี เป็นประเพณีของพระ อริยเจ้า

เราบวชแล้วเราอยากมีคุณธรรมในใจ เห็นไหม ห่มผ้า กาสาวพัสตร์ สิ่งที่เราทำ ทำตามอริย ประเพณี ประเพณีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ห่มจีวร ช้อนสังขมาฏี แหวกลูกบวบ เอา บาตรช้อนเข้าไป แล้วออกเลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง จะมีฉันไป ๒,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว ยังมีปัจจัยเครื่อง อาศัยดำรงชีวิตมาจนถึงปัจจุบันนี้ แล้วในอนาคตกาลมากน้อยขนาดไหน ๕,๐๐๐ ปี

โลกเจริญๆ แล้วทุกคนงอมืองอเท้าทั้งนั้น อยากให้เขามาบ่อนถึงที่ เจริญพรๆ พรของใคร ก็เลสมันงอก

แต่ถ้าธรรมเป็นธรรม ธรรมเป็นธรรม เราจะฝึกหัดปฏิบัติของเรา ถ้าหากเราฝึกหัดปฏิบัติของ เรา เรามีสติมีปัญญา เราเท่าทันกิเลสต้นหาความทะยานอยาก มันก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิ

ปัญญาอบรมสมาธิ หมายความว่า จิตมันสงบระงับ ทำสิ่งใดไม่เดือดไม่ร้อน ทำสิ่งใดแล้วชื่น บาน ทำสิ่งใดแล้ววิหารธรรม มีความสุขความสงบ ออกอุตงค์ ทำวัตรสวดมนต์ เดินจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนามันรื่นเริง เวลาเดินจงกรม เวลาจิตมันสงบระงับ มันเหมือนจะเหาะจะเหินจะเดินฟ้า

สมาบัติ ๔ อากาสนัญญาตนะ วิญญานัญญาตนะ อากิญจัญญาตนะ เนวสัญญานา สัญญาตนะ มันจะเหาะเหินเดินฟ้า เหาะเหินเดินฟ้าไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ สมาบัติ ๖ สมาบัติ ๘ ท่านยังทิ้งเลย ไม่สนใจเลย ในวงกรรมฐาน ฌานๆ แฉนๆ อย่ามาพูดนะ

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานไป มารดลใจแล้วถึง ๑๖ ครั้ง ถึงที่สุดแล้วรับอาราธนาของมาร โลกธาตุนี้ไหวหมดเลย พระอานนท์เห็นความเปลี่ยนแปลงนั้น เข้าไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

“มันเป็นเช่นนั้นเอง อานนท์ พระพุทธเจ้าเกิด พระพุทธเจ้าตรัสรู้ พระพุทธเจ้าแสดงธรรม พระพุทธเจ้าปลงอายุสังขาร โลกธาตุนี้หวั่นไหวหมด”

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอรหันต์ทั้งนั้นล้อมรอบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่

พระอุบาลีถามขึ้นมาเลย “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านิพพานหรือยัง”

ยัง ขณะนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน อากาสนัญญาตนะ วิญญานัญญาตนะ อากิญจัญญาตนะ เนวสัญญานาสัญญาตนะ สมบัติ ๘ เข้าระหว่างสมบัติ แล้วถอยลงมา เข้า ขึ้น แล้วถอย ถอยมาที่กลางระหว่างรูปฌาน อรูปฌาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงธาตุขันธ์

เวลาเทศน์ว่าการไป บุญในพระพุทธศาสนามีอยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งเราฉันอาหารของนางสุชาดา เราถึงซึ่งกิเลสนิพพาน

กิเลสสิ้นไป พญามารสิ้นไป

เวลาครั้งสุดท้าย เราฉันอาหารของนายจุนทะ เราถึงซึ่งขันธนิพพาน ขันธ์ ๕ ธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ เศษทิ้ง

เวลาเข้าฌานสมบัติๆ เห็นไหม หลวงตาพระมหาบัวท่านพูดไว้เอง มันเป็นลวดลายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นการยืนยันในวัฏสงสารว่า นิพพาน สิ่งที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้ว สอุปาทิเสสนิพพาน สิ้นกิเลสไปแล้ว ดำรงชีวิตอยู่ สิ่งที่ว่านิพพานๆ สิ่งที่เป็นธรรมธาตุๆ มันมีอยู่จริงหรือไม่จริง ถ้ามีอยู่จริง นิพพานอยู่ที่ไหน เวลา ๔๕ ปี เทศน์ว่าการมาตลอดไป เวลาถึงที่สุด เวลาจะถึงขันธนิพพาน เข้าฌานสมบัติว่ามันมีอยู่ไ

หลวงตาท่านพูดว่านิพพานมันเป็นอย่างไรร ธรรมธาตุมันเป็นอย่างไรร

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเ้าใจ เวลาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะไปศึกษาค้นคว้ากับอุทกดาบส อาฬารดาบส ได้สมาบัติ ๘ ปฏิเสธ เพราะมันเป็นฌานเป็นสมาบัติ มันเป็นกำลัง กำลังนั้นจะไปใช้ประโยชน์อะไร แล้วกำลังอย่างนั้นก็เลสมันงอก ธรรมหด ไม่มีเหลือ เพราะอะไร

เพราะอุทกดาบส อาฬารดาบสเขาก็ทำได้ นี่เป็นเรื่องฌาน เรื่องสมาบัติใจ เรื่องอภิญญา เรื่องฤทธิ์เรื่องเดชร้อยแปดพันเก้า ปฏิเสธหมดเลย ไม่รับ ไม่ให้เข้ามาวุ่นวายในพระพุทศาสนา

เขามีสมาบัติ ๖ สมาบัติ ๘

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธัมมจักขุ ใจ ทางสายกลางในพระพุทศาสนา มัคโคทางอันเอก คือปัญญาชอบ ดำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ สมาธิชอบ

สมาธิชอบกับฌานสมาบัติ

เวลาฝึกหัดปฏิบัติขึ้นไปโดยโลก ฌานสมาบัติกับสมาธิใช้แทนกันได้ เขาว่าใช้แทนกันได้ แต่สมาธิเป็นสมาธิใจ มันมีมิจฉากับสัมมา ถ้ามิจฉากับสัมมา ถ้ามิจจามันก็กิเลสงอก งอกใหญ่เลยเกิดเอง เป็นเอง เพราะกิเลสมันเพิ่มพูนให้ใจ

แต่ถ้าเป็นธรรมๆ ไม่ใช่ เพราะมันเป็นมิจจ ฉะนั้นส่งออก แล้วถ้าเป็นสัมมาละ

เห็นใหม่ ทางสายกลางในพระพุทศาสนา

สมาธิสัมมาหรือมิจจ ฉะนั้นยังไม่เป็น ทำไม่ได้ แล้วเวลาทำแล้วก็หลงไหลไปกับมัน หลงไหลไปกับมัน มันก็ส่งออก ส่งออกไปก็เป็นมิจจ ฉะนั้นคือมันเคลื่อนออกไปจากมรรค ๘

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ แล้วเราอยากจะมีคุณธรรม แต่เวลาเป็นมิจจามันไม่ชอบ พอมันไม่ชอบ กิเลสมันก็งอก เวลากิเลสมันงอกนะ ธรรมก็เหี่ยวแห้ง แล้วมันก็ลากของมันไป

แล้วเราก็ฝึกหัด ชำนาญในวิธี เวลามันไปแล้วเราก็ฝึกหัดปฏิบัติ อันนั้นจริง อันนี้เท็จ เพราะมันต้อง อตฺตตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

ตนไม่มีสติและไม่มีปัญญาใคร่ครวญพิจารณาว่าถูกหรือผิด ใคร่ครวญว่ามันจริงหรือเท็จ ถ้ามันไม่ได้ใคร่ครวญ มันก็ต้องให้กิเลสมันงอกแล้วมันก็ชักลากออกไป

ถ้าเราเข้าใจแล้ว เรารู้ว่าสิ่งนี้มันเป็นมิจฉา เป็นมิจฉาสมาธิคือมันส่งออกแล้วกิเลสมันงอก มันลากของมันไป เราต้องชำนาญในวิธี ชำนาญในวิธี ทิ้งมันไป

ถ้าตามมันไปคือตามอารมณ์นั้น ตามความงอกของกิเลสมันจะมากน้อยขนาดไหน ทิ้งมันไป พุทฺโธ พุทฺโธเลย ไม่ต้องเอามันมาแยกแยะ อ้อ! อันนี้กิเลสมันงอก แล้วกิเลสมันงอกจะตัดมันอย่างไร

กิเลสมันงอก มันกินจนพอแรงแล้วละ กิเลสมันกินอิมท้องแล้วละ เราก็ เฮ้ย! เฮ้ย! รู้สึกตัว ถ้าตามอย่างนั้นก็อยู่อย่างนั้น

แต่ถ้าธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ธรรมต้องมีที่ไปที่ไป เกิด เกิดเพราะการกระทำของตน เกิดเพราะอำนาจวาสนามีบารมีถึงเกิดเป็นพ่อเป็นแม่เป็นลูกกัน นี่มีอำนาจวาสนามาบวชเป็นพระ เรามีอุปัชฌาย์ อุปัชฌาย์อาจารย์ แล้วมันมีที่ไปที่ไปทั้งนั้น

เวลาจะประพฤติปฏิบัติ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน แล้วถ้าตนมีสติมีปัญญา มันเท่าทันของตน มันเท่าทันจิตใจของตน มันเท่าทันแล้วมันจะสงบระงับเข้ามา

ฉะนั้น เวลาฝึกหัดปฏิบัติ ถ้ามันเป็นสมาธิ มันมีกำลังแล้วมันจะเป็นอย่างนั้นนะ มันจะออกรับรู้ต่างๆ เราไม่ต้องไปวิ่งตามมันไป ถ้าวิ่งตามมันไป ก็แค่รสของธรรมไง สติธรรม สมาธิธรรม เป็นสมาธิแล้วมันแปลกประหลาด แล้วมันมหัศจรรย์ ความมหัศจรรย์นั้นมันเกิดจากเราทำด้วยความถูกต้องชอบธรรม

การประพฤติปฏิบัติยากอยู่คร่าวเริ่มต้น เริ่มต้นจะตั้งฐานอย่างไร สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน แล้วฐานที่ตั้งแห่งการงานมันไม่มีกำลัง มันไม่มีสถานที่เพียงพอ การทำสิ่งใดมันก็เลยวุ่นวายกันไปไหม้ไป เพราะอะไร เพราะการปฏิบัติยากอยู่คร่าวเริ่มต้นไป

เริ่มต้นเพราะอะไร

เริ่มต้นเพราะเราเป็นปุถุชนคนหนา เป็นปุถุชน เป็นสามัญชน เป็นมนุษย์ เราจะปฏิบัติเป็นอริยชน เป็นอริยชน เป็นอริยสัจ เป็นสัจจะเป็นความจริง บัจฉัตตัง สันติภูมิจิโก รู้จำเพาะตน รู้ในใจนั้นนะ

เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ไป เรามีพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ในหัวใจไป เรามีศรัทธา ศรัทธาแก้กิเลสไม่ได้ แล้วที่จะแก้กิเลสอยู่ก็ทำอยู่นี่ไป แล้วทำอยู่นี่ลุ่มลุกคลุกคลาน ลุ่มลุกคลุกคลาน

ทิ้ง

พุทฺธโไว้ อานาปานสติไว้ เหตุ ธรรมต้องมีที่มา ทำความสงบของใจให้ได้ ถ้าทำความสงบของใจได้ สุขอื่นใดเท่าจิตสงบไม่มี ถ้ามันเป็นสมาธิมันจะมีความปกติสุข มีสติสัมปชัญญะ มีสติรู้ตัวทั่วพร้อม แล้วฝึกหัดให้มันคง ถ้ามันคงแล้ว มันคง เพราะมันคงมันก็มีความสุขไป แล้วถ้าไม่มันคงมันก็เหลวไหลไป มันก็ส่งออกไป มันก็ลุ่มลุกคลุกคลานอยู่นี่ไป นี่ยากอยู่ ๒ คราว คราวเริ่มต้นนี่ไป

คราวเริ่มต้นนี้แสนยากเพราะยังทำไม่ได้ไป พอเวลามันทำได้ มีสติมีปัญญานะ เวลามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม คือเห็นกิเลส เห็นข้าศึก

เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติ กองทัพกิเลสกับกองทัพธรรม

กองทัพกิเลสมันยิ่งใหญ่อยู่แล้ว กิเลสมันงอก มันบวม มันกดขี่ข่มเหง แล้วมันมาโดยที่ไม่มีเหตุมีผล มาโดยที่ไม่ต้องเรียกหา มันมาโดยอวิชชา โดยพญามาร มันควบคุมของมันอยู่แล้ว มันมาโดยธรรมชาติ

กิเลสเป็นธรรมชาติ มันย่ำยีอยู่แล้ว ไม่ต้องไปหาเหตุผลว่ามันมาจากไหนหรือ

ทิ้งมันซะ

อานาปานสติ ปัญญาอบรมสมาธิ ฝึกหัดให้มันเข้มแข็ง แล้วถ้ามันเข้มแข็งมันมีกำลังแล้ว ถ้ามันเป็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริงมันเห็นกิเลส มันเห็นเลย มันเข้าใจเลย แล้วถ้าเข้าใจแล้ว ฝึกหัด เห็นแล้วจะฝึกหัด เห็นใหม่ มรรคหมุนต์วิฑู

มรรคอะไร

มรรคคือภาวนามยปัญญา ถ้าปัญญามันเกิด ปัญญามันรู้ มันรู้เพราะอะไร มันรู้เพราะมันมี สมถกรรมฐาน รู้เพราะทำสมาธิได้ รู้เพราะทำความมันคงได้ แล้วเราฝึกหัดจนยกขึ้นสู่วิปัสสนาได้

การปฏิบัติยากอยู่ ๒ คราว คราวเริ่มต้นนี้ ล้มลุกคลุกคลาน

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ท่านทำมาก่อนทั้งสิ้น แล้วท่าน “จิตเป็นอย่างไร จิต เป็นอย่างไร”

จิตคือสัมมาสมาธิ

จิตเป็นอย่างไร

ถ้าจิตมันเหลวไหล มันส่งออก กิเลสออก งอกใหญ่เลย แล้วธรรมะเกิดเองรู้เอง ไม่มีเหตุไม่มี ผล เป็นเรื่องการไร้สาระ เป็นเรื่องของตนเองไม่มีอำนาจวาสนา แล้วจะไปชักจูงคนอื่นให้เหลวไหล ตามตัวเองไปด้วย

แต่ถ้าเป็นครูบาจารย์นะ มันจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบ แล้วนะ ถ้ามีสติปัญญา ถ้ามันยกขึ้นสู่วิปัสสนาได้ สมถกรรมฐานยกขึ้นสู่วิปัสสนา

สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐานโดยชัดๆ

แต่ครูบาอาจารย์เยอะ เทศน์ไป บ่นไป รำพึงไป เพ้อพกไป งงกันไปหมดเลย อะไรก็ได้ๆ

อะไรก็ได้ก็กิเลสออกก็ได้ ความชั่วร้ายขึ้นมาในหัวใจก็ได้

แต่ถ้าเราเป็นชาวพุทธ ศีล สมาธิ ปัญญา มีรั้วรอบขอบชิด ถ้าไม่ถูกต้องชอบธรรม กรรมของสัตว์ เรื่องของเขา เราไม่ไปกับเขา ปัจจัยตัดตั้ง สันติภูมิจึง เราทำได้

แล้วเวลาฝึกหัดปฏิบัติใน กาลามสูตร ห้ามเชื่ออาจารย์ทั้งหมด เชื่อผลของการกระทำที่มันทุกขมันยากอยู่นี้ เชื่ออันนี้ ถ้าอันนี้มันเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมาละ ปัจจัยตัดตั้ง สันติภูมิจึง ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม โลกนี้จะไม่ว่างจากพระอรหันต์เลย เหวี่ยง